

Ilmavaatlejate kokkusaamisest

Eestis leidub kümneid inimesi, kes ei vaata taeva poole üksnes keni pilvi imetelles või kartlikult kõuekõmina lähenemist jälgides.

Ain Kallis

klimatoloog

Kui ilm on tavaline, ei pöörata talle erilist tähelepanu. Meedia-uurijad on siiski täheldanud, et suurima vaadatavusega on televisioonis just ilmateated ja äkk-uudised (breaking news). Niipea aga, kui me argielu vapustavad erakordsed ilmanähtused, tekib rahval eriline huvi ka ilmaasjade vastu. Kui veel teatatakse, et saabuv talv on sajandi külmim või kohe-kohe saabub laastav piksemaru, on ilmateenistuse server kohe umbes.

Kuidas teisi kaasata

Eestis leidub kümneid amatöormeteorologe, äikese- ja tormivaatlejaid. Viimased koguvad infot äikese ja ohtlike ilmanähtuste ning nende tekitatud kahjustuste kohta Eesti territooriumil. Ja muidugi on veel ilmatargad ehk peenemalt öeldes amatöørsünoptikud.

Suvi on parim kohtumiste aeg. Tänavu juulis said Eesti ilmahuvilised kokku juba 16. korda ja seekord Tartus ülikooli füüsikahoones. Ilmahuviliste kokkutulekute mõtte algataja oli Maalehe lugejatele ilmatargana tuttav Ilmar Tiismaa. Tema organiseeriski 2001. aastal esimese kokkusaamise oma kodukohas Pärnumaal Lõpel.

Kaheksandat korda olid koos nii ilma- kui ka äikesevaatlejad (viimastega on ametlikult liitunud ka tormivaatlejad). Füüsikumi suurde auditoriumi oli kogu maalt kohale jõudnud üle 50 huvilise (muide, kõige suurem seltskond oli koos 2003. aastal Tõraveres – üle saja –, kui liitusid ka astronoomiahuvilised).

Enamik ettekandeid puudutas väga aktuaalset teemat: kuidas kaasata tavakodanikke-vabatahtlikke ilmavaatlustesse. Paljud ilmanähtused (tormihood, tornaadod, rahe, äike jne) võivad teha palju pahandust ilmajaamadest kaugel ja jääda nii hoopis registreerimata.

Paljudes riikides on selliseid abimehi sadu, isegi tuhandeid. Mõni tegevus, nagu sademete mõõtmine, pole muidugi nii atraktiivne kui äikesetormi “kütmine”.

Muide, piksevaestel aastatel on meie tormikütid pidanud sõitma sadu kilomeetreid (isegi Poola!), et loodusestihiast naudingut tunda.

Põhiettekanne tuli seekord Inglismaalt, kuhu on äikeseuurijana Briti ilmateenistusse, Met Office'isse tööle saanud geograaf Sven-Erik Enno. Selgus, et välguteadus on tõesti igati põnev ala – piksenool võib

meid tabada näiteks 321 km kauguselt (maailmarekord aastast 2007, Oklahoma) või sähvata tervelt 7,74 sekundit (2012, Prantsusmaa).

Tõraveres asuva äikesedetektori (kohalikud kutsuvad teda hellitavalt Välgumihkliks) andmed on näidanud, et aastad pole vennad ka kõrgemais sfäärides. Viimastel aastakümnetel on Eestis kõige rohkem esinenud pilv-maa välke 2010. aastal (umbes 80 000), välguvaseimaks osutus aga 2015. aasta – kõigest 14 500 sähvatusega.

Vabatahtlike ilmavaatlejatega seotud küsimused olid arutusel kokku neljas ettekandes.

Sünoptik Ele Pedassaar nentis, et tavakodanike kaasalöömine ilmavaatlustes on igati vajalik, ainukeseks probleemiks on andmete usaldatavus, s.t kvaliteet.

Amatöormeteoroloogidele peaks riigi poolt osutatama abi nii väljaõppe näol kui ka mõõtevahenditega.

Ta tõi eeskujuks Suurbritannia, kus on loodud tugev vabatahtlike ühing WOW, huvilisi abistab samuti Euroopa ohtlike ilmavaatluste keskus (ESSL). Noortele peaks ilmahuvi tekitama ka ülemaailmne koolide keskkonnauuringute programm GLOBE, mille tegevusest Eestis võtab osa 80 kooli. Vahemärkus: saja aasta eest oli Tartu reaalkoolil oma ilmajaam, mille igati korralikke andmeid trükiti aastaraamatutes ja avaldati Postimehes (ülikooli jaama omi mitte!).

Kust leida ilmainfot?

Arvutite omanikel on päris palju kohti, kust leida ilmainfot ja enda nähtust teatada: on portaali ilm.ee ilmapäevik, samuti hulk blogisid, Eesti äikese- ja tormivaatlejate võrgu veebileht, Facebooki operatiivsed grupid (äikesehuvilised, ohtlikud ilmanähtused Eestis, pilvehuvilised jne).

Kõikidest huvitavatest ettekannetest (maanteeilm, agrometeoroloogiline aasta jne) ei jõua siinkohal kirjutada.

Füüsikumis oli üles pandud ka Kairo Kiitsaku tore fotonäitus, katusel sai uudistada automaatilmajaama, samuti külastada värskelt valminud Rahvusrhiivi.